بررسی اثر عوامل شخصیتی بر میزان بازیابی حافظه سرگذشتی

محمد مشکی[1*]، حسین زارع[2]

۱) گروه علوم تربیتی، دانشکده روان شناسی، دانشگاه پیام نور، فردوس

۲)گروه روان شناسی، دانشکده روان شناسی، دانشگاه پیام نور، فردوس

تاریخ دریافت: ۹۲/۹/۴ تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۲/۲۵

چکیده

مقدمه: بسیاری از مطالعات در حوزه حافظه به بررسی حافظه سرگذشتی و عوامل موثر بر آن می پردازد. با توجه به نقش ویژگی های خلقی افراد بر بازیابی خاطرات آنان، پژوهش حاضر به منظور بررسی اثر عوامل شخصیتی بر میزان بازیابی حافظه سرگذشتی انجام شده است.

مواد و روش ها: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه مورد بررسی کل دانشجویان دانشگاه پیام نور استان خراسان جنوبی بودند که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای تعداد ۱۴۶ نفر از آنان در مراکز فردوس، بیرجند و قاین مورد آزمون قرار گرفتند. ابزار مورد استفاده پژوهش پرسش نامه برآورد حافظه سرگذشتی(SAM) جهت تعیین نمره حافظه سرگذشتی و فرم کوتاه پرسش نامه ارزیابی پنج عامل شخصیت(NEOFF-I) جهت تعیین نمره آزمودنی ها در عوامل پنجگانه شخصیتی بود. داده ها پس از جمع آوری در نرم افزار SPSS vol.18 ثبت و جهت تحلیل از آزمون های رگرسیون و تحلیل واریانس استفاده شد.

یافته های پژوهش: نتایج نشان داد تمامی عوامل شخصیتی پیش بینی کننده های نمره حافظه سرگذشتی می باشند($P<0.01$) و عوامل روان نژندگرایی، برون گرایی و با وجدان بودن، بیشترین میزان واریانس متغیر ملاک را تبیین می‌کنند. علاوه بر این تاثیر عوامل جنسیت و رشته تحصیلی دانشجویان بر حافظه سرگذشتی نیز بررسی شد که نتایج حاکی از عدم تاثیرگذاری این دو عامل بر حافظه سرگذشتی در جامعه مورد بررسی بود.

بحث و نتیجه گیری: بر اساس یافته های این پژوهش می توان نتیجه گرفت ویژگی های شخصیتی افراد می تواند بر بازیابی خاطرات سرگذشتی آنان تاثیرگذار باشد و تفاوت های تحصیلی و هم چنین تفاوت های جنسیتی افراد نمی توانند برای یادآوری خاطرات سرگذشتی عواملی تعیین کننده ای باشند.

واژه های کلیدی: حافظه سرگذشتی، عوامل شخصیتی، تفاوت های جنسیتی

* نویسنده مسئول: گروه علوم تربیتی، دانشکده روان شناسی، دانشگاه پیام نور، فردوس

Email: moshki1359@yahoo.com

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]

مقدمه

بسیاری از مطالعات در حوزه حافظه به بررسی حافظه سرگذشتی می پردازد. حافظه سرگذشتی شامل مجموعه خاطرات، دانش فرد و تجربیات معنادار شخصی است که در تحکیم هویت فردی شخص و سلامت روانی وی حائز اهمیت است،(۱). در حافظه سرگذشتی تجارب گذشته ثبت می شود، رمز گردانی خصوصیات مکان، زمینه و زمان انجام می شود و به دو صورت اختصاصی و بیش کلی گرا بازیابی می شود. یک خاطره اختصاصی به ویژگی ها و شخصیت تجربه شده مرتبط با وقایع یک روز خاص،(مانند دو ماه پیش، ظهر شنبه دوستم را دیدم) و حافظه بیش کلی گرا به وقایع تکراری(مانند هر وقت با همسرم به سینما می رفتیم...) یا وقایعی که به یک دوره طولانی مربوط می‌شود(مانند زمانی که من در شمال زندگی می کردم ...) بر می گردد،(۲). به زعم کان وی(۱۹۹۶) حافظه سرگذشتی به این ترتیب دارای یک ساختار سلسله مراتبی متشکل از سه سطح اطلاعات شخصی شامل دوره های گستره زندگی، رویداد کلی و دانش رویدادی خاص است که هر کدام ارزش خاص خود را دارا است،(۳). پژوهش های متعددی در رابطه با مکانیسم اندوزش، ساختاردهی و بازیابی حافظه سرگذشتی و عوامل مؤثر بر آن انجام شده است. بازیابی خاطرات سرگذشتی به آسانی سایر خاطرات نیست چرا که در بازیابی این نوع رویدادها فرد باید به ساخت دهی مجدد آن ها اقدام کند و این امر نیازمند وقت، دقت و مهارت بیشتر در قیاس با بازیابی دیگر رویدادهاست به همین سبب این نوع خاطرات همواره در معرض خطر تحریف هستند،(۴). با توجه به عملکرد متفاوت افراد در بازیابی حافظه سرگذشتی بخشی از مطالعات به سمت و سوی بررسی عوامل موثر بر عملکرد افراد در بازیابی این خاطرات متمرکز گردید در این بین هویت بزرگسالی فرد و رشد خویشتن وی به عنوان عوامل اثرگذار بر بازیابی حافظه سرگذشتی مورد مطالعه قرار گرفت. وانگو کان وی(۲۰۰۴) معتقدند حافظه سرگذشتی دارای یک کارکرد در سطح فردی(مبتنی بر اهداف، نظریه ها، نگرش ها و عقاید مربوط به خود) و یک کارکرد در سطح فرهنگی(که به افراد کمک می کند تا با نظام های فکری، عقاید، ارزش ها و اهداف فرهنگی منطبق شوند) است. به زعم آن ها یک رابطه ویژه، پیچیده و نزدیک بین خود و حافظه سرگذشتی وجود دارد به طوری که «خود» ابزاری جهت رمزگذاری، سازمان دهی و بازیابی خاطرات سرگذشتی می باشد و خاطرات به عنوان اولین کارکرد، «خود» تایید شده از نظر فرهنگی را ایجاد و تداوم می بخشند،(۵). حافظه سرگذشتی در این دورنما فراتر از یک جریان عصبی شناختی در نظر گرفته می شود و زمینه و بستر فرهنگی و شخصی مؤثر بر شکل گیری و بازیابی آن مورد تأکید قرار می گیرد،(۶). بدین ترتیب آن چه ما از گذشته به یاد می - آوریم تا حد زیادی می تواند به ویژگی های شخصیتی و «خود» وجودی ما ارتباط داشته باشد بررسی این ارتباط از این حیث می تواند حائز اهمیت باشد که ویژگی های شخصیتی کمک می کنند تا آن چه از زندگی افراد به خاطر آورده می شود و خطاها و افتراق هایی که افراد در خاطره های خصوصی خود می سازند، تعیین شود. یکی از دلایلی که افراد سرگذشت ها را می خوانند این است که اعتقاد دارند آن چه نویسنده به خاطر می آورد و آن گونه که به خاطر می آورد، ویژگی های شخصیتی او را نمایان می کند. در پژوهش هایی از قبیل بررسی اختلاف میزان بازیابی حافظه سرگذشتی در بین دو گروه سالم و افسرده،(۷)، و هم چنین افراد سالم و مضطرب،(۸)، نیز می توان به نقش خصوصیات خلقی در یادآوری خاطرات سرگذشتی اشاره کرد. رویدادهایی که واکنش هیجانی به دنبال دارند بیشتر از رویدادهای فاقد اهمیت هیجانی ثبت و بازیابی می شوند. هیجان ممکن است بر حافظه اثر مستقیم نداشته باشد اما اثرات آن می تواند پیامدهای مهمی بر عملکرد حافظه داشته باشد،(۹). هر رویدادی یک واکنش هیجانی ایجاد می کند که میزان و شدت این واکنش می تواند بر تمایز رویداد به نسبت سایر رویدادها تاثیرگذار باشد و در بازیابی بهتر جزئیات آن کمک کننده باشد،(۱۰). در این رابطه نیز می توان به تاثیرگذاری ویژگی های خلقی بر بازیابی خاطرات اشاره کرد چرا که احتمالاً افراد دارای خلق هیجان پذیر واکنش عاطفی شدیدتری نسبت به رویدادها نشان می دهند و در نتیجه بهتر نیز آن ها را به یاد می آورند.

به صورت خاص نیز تعدادی از مطالعات تاکنون با هدف ارتباط بین ویژگی های شخصیتی افراد با بازیابی حافظه سرگذشتی آنان انجام شده است،(۱۱،۱۲). در مطالعه ای که براون(۲۰۰۲) با عنوان «شخصیت چندگانه عامل شکست(تخریب) حافظه سرگذشتی» انجام داد این هدف دنبال می شد که چگونه شخصیت چندگانه می تواند به شکست الگوی حافظه تلفیقی منجر شود. براون الگوی حافظه سرگذشتی افراد دارای شخصیت بهنجار را «چارچوب دار» می داند و اعتقاد دارد این چارچوب شامل مجموعه ای از حوادث سراسر زندگی در سطوح مختلف است. در حالی

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]

که افراد دارای شخصیت چندگانه رفتار مشوش و بی نظمی از خود بروز می دهند چرا که نمی توانند دسترسی درستی به نقش های مختلف طرح واره حافظه سرگذشتی خود داشته باشند که در واقع به آن ها اجازه می دهد تقسیم صحیحی از نقش های اجتماعی، رفتاری و عاطفی خلقشان داشته باشند. براون جهت درمان این گونه افراد اقدامات بالینی را توصیه می کند و اعتقاد دارد درمان کلینیکی می تواند به بیمار کمک کند تا به سمت یک شخصیت یگانه حرکت کند و در نتیجه بخش های مختلف حافظه سرگذشتی را رمزگذاری کند،(۱۳). در مطالعه ای دیگر که ووی که(۱۹۹۹) انجام داد دو گروه دارای شخصیت برون گرا و درون گرا(اجتماعی و منزوی) در رابطه با وقایع سرگذشتی مورد مقایسه قرار گرفتند. نتایج نشان داد گروه درون گرا بیشتر خاطرات عاطفی بخشی از حوادث مانند سلطه و احساس حقارت را بازیابی می کنند و گروه برون گرا خاطرات عواطفی چون عشق و ارتباطات را بیشتر بازیابی می کنند که نشان دهنده رابطه قوی بین حافظه و شخصیت در حوزه انگیزه های غالب و اهداف فرد است،(۱۴). در پژوهشی دیگر با عنوان «ویژگی‌های شخصیتی و حافظه سرگذشتی» راسموسن و برنتسن(۲۰۱۰) ارتباط مدل پنج عاملی شخصیت با حافظه سرگذشتی را در دو مطالعه بررسی کردند. نتایج نشان داد در هر دو مطالعه ارتباط مثبتی بین عامل گشودگی با نمره حافظه سرگذشتی وجود دارد. عامل روان نژندگرایی با خود عملکردی حافظه سرگذشتی در مطالعه اول رابطه داشت و عامل برون گرایی با عملکرد اجتماعی حافظه باز شنیداری در ارتباط بود اما در مطالعه دوم این نتیجه تکرار نشد و در نهایت ارتباط معناداری در رابطه با عوامل سازگاری و با وجدان بودن به دست نیامد.(۱۵)

با توجه به اشارات فوق پژوهشگر در مطالعه حاضر قصد دارد به بررسی اثر عوامل شخصیتی بر میزان بازیابی حافظه سرگذشتی دانشجویان بپردازد برای این منظور فرضیه اصلی عبارت است از: «عوامل شخصیتی بر میزان بازیابی حافظه سرگذشتی دانشجویان اثر دارد» و با توجه به نتایج برخی پژوهش ها حاکی از اثرات عوامل زیستی و تعامل آن ها بر همدیگر(نظیر سن و جنس بر حافظه سرگذشتی) بررسی تأثیر جنسیت و رشته تحصیلی نیز بر میزان بازیابی حافظه سرگذشتی دانشجویان مورد هدف قرار گرفت و بدین منظور فرضیات فرعی ذیل جهت بررسی ارائه شده است:

۱- دختران و پسران در بازیابی حافظه سرگذشتی متفاوت عمل می کنند.

۲- دانشجویان رشته های تحصیلی مختلف در بازیابی حافظه سرگذشتی متفاوت عمل می کنند.

مواد و روش ها

مطالعه حاضر پژوهشی توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور استان خراسان جنوبی است که تعداد کل آن ها با توجه به آمار دانشجویان فعال نیم سال دوم سال تحصیلی ۹۲-۹۱، ۱۴۵۴۷ نفر است. روش نمونه گیری در واقع خوشه ای چند مرحله‌ای است که در ابتدا به روش هدفدار با توجه به تعداد بیشتر دانشجو و دایر بودن همیشگی کلاس ها در سه مرکز دانشگاهی پیام نور استان(فردوس، بیرجند و قاین) این مراکز به عنوان مراکز هدف انتخاب شدند و سپس از بین کلاس های برنامه کلاسی هفته پنجم در هر مرکز به صورت تصادفی دو کلاس از دروس علوم پایه و دو کلاس از علوم انسانی و در مجموع در کل مراکز ۱۲ کلاس انتخاب و تعداد ۱۴۶ آزمودنی مورد آزمون قرار گرفتند.

پرسش نامه برآورد حافظه سرگذشتی(SAM): SAM یک فهرست خوداظهاری با مقیاس درجه ای است که برای ارزیابی حافظه سرگذشتی، چهار بخش وقایع رویدادی، معنایی، فضایی و دورنمای آینده(حافظه آینده گرا) را مورد سنجش قرار می‌دهد. مبانی نظری طراحی این فهرست را باید در آثار کان وی(۲۰۰۱)، حسابیس و میگر(۲۰۰۷)، کاپور(۱۹۹۹)، میگر(۲۰۰۱)، روسنبام(۲۰۰۰)، تولونیگ(۲۰۰۲) و ویلیامز(۲۰۰۷) جستجو کرد،(۱۶). سیاهه کامل SAM دارای ۱۰۲ گویه است. اعتبار ساختاری، تمیز و هم چنین اعتبار وابسته به معیار این آزمون مورد تأیید قرار گرفته و فرم کوتاه این پرسش نامه نیز در ۲۶ گویه تنظیم شده است،(۱۶). با توجه به این که طراحان این ابزار از صاحب نظران این حوزه می باشند ابزار مذکور توسط نگارندگان انتخاب، ترجمه و پایایی آن در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز فردوس به روش آلفا محاسبه شده است. بدین منظور پرسش نامه توسط ۴۴ نفر از دانشجویان مرکز فردوس تکمیل گردید که در نهایت میزان آلفای ۰/۸۳ به دست آمد که پایایی بالا و قابل قبولی است و سپس ابزار SAM به عنوان ملاک میزان بازیابی حافظه سرگذشتی در مطالعه حاضر در نظر گرفته شد.

پرسش نامه ارزیابی پنج عامل شخصیت(NEO-FFI): شیوه تحلیل عوامل در تبیین ساختار شخصیت بر

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]

اساس صفات پیشگام ترین روشی است که افق های جدیدی به روی روان شناسان شخصیت گشوده است در این روش شخصیت تجزیه شده و به اجزای کوچک تر تقسیم می شود تا بتوان این اجزاء کوچک تر را مطالعه کرد افرادی چون کتل، گیلفورد و آیزنگاز این روش برای مطالعه و شناخت شخصیت استفاده کردند،(۱۷). ۱۶ عامل شخصیتی توسط کتل در نظر گرفته شد و فیسکه(۱۹۶۴) نیز درصدد اصلاح کار کتل برآمد و به جای ۱۶ عامل به ۵ عامل دست یافت. در نهایت و با تلاش افرادی چون مک دوگال، گارتن، تیوپس، کریستال و نورمن(۱۹۶۷-۱۹۳۲) در دهه های ۸۰ و ۹۰ میلادی دیدگاه پنج عاملی مورد استقبال بیشتر اندیشمندان قرار گرفت و گلدبرگ(۱۹۸۹) یک فرم استاندارد برای پنج عامل که خودش آن را پنج عامل بزرگ می نامید، ساخت. این فرم از پنجاه مقیاس تشکیل شده بود که برای هر عامل ده مقیاس اختصاص یافته بود،(۱۸). مک کری و پل کوستا(۱۹۸۵) از جمله افرادی بودند که ۴۰ مقیاس به مقیاس های درجه بندی گلدبرگ افزودند. اگر چه اصطلاحات زیادی برای ابعاد پنج گانه اصلی به کار رفته است ولی به طور کلی می توان آن ها را این گونه معرفی کرد: روان نژند گرایی(روان رنجوری)، برون گرایی، سازگاری، گشودگی(باز بودن در روابط) و با وجدان بودن(وظیفه شناسی) تست NEOPI-R و فرم خلاصه شده آن یعنی NEO-FFI توسط مک کری و کوستا در طی سال های(۱۹۸۵)، (۱۹۸۹) و (۱۹۹۲) به منظور عملی کردن مدل پنج عاملی شخصیت ساخته شده و چارچوبی از صفات اصلی شخصیت را ارائه می دهد،(۵). فرم کوتاه استفاده شده در مطالعه حاضر دارای ۶۰ گویه از مجموع ۲۴۰ گویه فرم اصلی است و شش مقیاس را در هر عامل توسط ۱۲ گویه می سنجد. این پنج عامل و ۳۰ زیر مقیاس آن، ارزیابی جامعی از شخصیت بزرگسال ارائه می دهد. پژوهش های متعددی تاکنون اعتبار و روایی این مقیاس را تایید کرده اند در پژوهشی طولی به مدت ۷ سال، ضرایب اعتبار بین ۰/۵۱ تا ۰/۸۲ و ضرایب روایی بین ۰/۶۳ تا ۰/۸۱ برای زیرمقیاس ها به دست آمد،(۱۹). تست NEO در ایران نیز توسط گروسی فرشی برای دانشجویان دانشگاه های ایران هنجار شده است و در تحقیقات متعدد به عنوان ابزاری مطمئن مورد استفاده قرار گرفته است.(۲۰)

همان طور که اشاره شد برای اجرای پژوهش حاضر مراکز فردوس، بیرجند و قاین به عنوان مرکز هدف در نظر گرفته شد و با توجه به تعدد رشته ها، تقسم بندی آن ها به دو گروه علوم انسانی و پایه با در نظر گرفتن گروه دانشگاهی انجام گردید و در هر مرکز به صورت تصادفی دو کلاس علوم پایه و دو کلاس علوم انسانی انتخاب و پرسش نامه ها توزیع و تکمیل گردیدند. از مجموع ۱۵۳ پرسش نامه توزیع شده در ۱۲ کلاس تعداد ۱۴۶ پرسش نامه قابل قبول به دست آمد و داده های آن در نرم افزار آماری SPSS vol.18 ثبت و تحلیل گردید. با توجه به مقیاس داده های جمع آوری شده برای بررسی رد یا تایید فرضیه اصلی از مدل رگرسیون خطی چندگانه با در نظر گرفتن عوامل شخصیتی به عنوان متغیرهای پیش بین و نمره حافظه به عنوان متغیر ملاک استفاده گردید و برای بررسی صحت یا عدم صحت فرضیه های فرعی از آزمون تحلیل واریانس تک متغیره استفاده شده در این آزمون برخلاف آزمون تحلیل واریانس یک طرفه که با یک متغیر مستقل طبقه بندی شده(اسمی یا ترتیبی) و یک متغیر وابسته فاصله ای یا نسبی مواجه است با حالتی روبرو هستیم که متغیر مستقل ما شامل دو یا چند متغیر است، اما باز با یک متغیر وابسته سر و کار داریم در این آزمون هدف این است که نه تنها تأثیر جداگانه دو یا چند متغیر مستقل کیفی بر یک متغیر وابسته کمی آزمون شود، بلکه آزمون تأثیر هم زمان این دو متغیر نیز مورد نظر است.(۲۱)

یافته های پژوهش

از مجموع ۱۴۶ آزمودنی بررسی شده تعداد ۱۰۱ نفر زن(معادل ۶۹/۲ درصد) و تعداد ۴۵ نفر(معادل ۳۰/۸ درصد) مرد بودند که این نسبت جنسیتی بسیار به نسبت کل دانشجویان استان نزدیک است. آمار تفکیکی آزمودنی ها با توجه به رشته تحصیلی نشان می دهد تعداد ۹۱ نفر(معادل ۶۲/۳ درصد) در رشته های علوم انسانی و تعداد ۵۵ نفر(معادل ۳۷/۷ درصد) در رشته های علوم پایه مشغول به تحصیل بودند. جهت بررسی تایید یا رد فرضیه اصلی پژوهش نمره حافظه سرگذشتی به عنوان متغیر ملاک و عوامل شخصیتی پنج گانه به عنوان متغیرهای پیش بینی کننده به روش هم زمان وارد مدل رگرسیون شدند. جدول شماره ۱ نشان دهنده خلاصه مدل برآورد شده است و همان گونه که مشاهده می شود مقدار R^2 به دست آمده(۰/۸۰) بدین معنی است که ۸۰ درصد از واریانس نمره حافظه سرگذشتی توسط عوامل شخصیتی تبیین می شود علاوه بر این، نتایج تحلیل واریانس نشان می دهد مقدار f به دست آمده(۱۲۰/۲۶) در سطح خطای کوچک تر از ۰/۰۱ معنادار است بنا بر این متغیرهای مستقل به خوبی می توانند میزان تغییرات و واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند.

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]

جدول شماره ۱. خلاصه پردازش مدل در تبیین تغییرات حافظه سرگذشتی با توجه به عوامل شخصیتی

ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	F	معناداری
۰/۸۰	۰/۸۱	۰/۹۰	۱۲۰/۲۶	۰/۰۰

جدول شماره ۲ ضرایب استاندارد و غیر استاندارد بتا را برای متغیرهای معنادار در پیش بینی حافظه سرگذشتی نشان می دهد. مقدار t نیز اهمیت نسبی حضور هر متغیر مستقل در مدل را نشان می دهد و قدر مطلق مقادیر t برای عوامل شخصیتی پنجگانه بالاتر ۲/۳۳ و در نتیجه معنادار است. مقادیر محاسبه شده همبستگی مرتبه صفر که معادل ضریب همبستگی پیرسون است میزان همبستگی بین متغیرها را بدون وجود متغیر کنترل نشان می دهد. همان گونه که مشاهده می شود عدد ۰/۸۰- نشانگر همبستگی منفی بالا بین نمره حافظه با عامل روان نژندگرایی است. عامل گشودگی همبستگی خاصی را نشان نمی دهد و عامل سازگاری نشانگر همبستگی بالا نیست. در حالی که بین نمره حافظه با عوامل برون گرایی و با وجدان بودن همبستگی قابل قبولی وجود دارد. با توجه به نظریه عاملی شخصیت آزمون هم خطی بین متغیرهای مستقل نیز انجام شد. مقادیر گزارش شده تولرانس و Vif نشانگر هم خطی بالای بین عوامل شخصیتی در عوامل روان نژندگرایی، سازگاری و با وجدان بودن است و در عوامل گشودگی و برون گرایی با توجه به ارقام تولرانس و Vif به دست آمده، هم خطی پایینی مشاهده می گردد.

جدول شماره ۲. آماره های ضرایب رگرسیونی برای پیش بینی حافظه سرگذشتی بر اساس عوامل پنجگانه شخصیتی

	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	T	سطح معناداری	ضریب همبستگی مرتبه صفر	تولرانس	VIF
	B	خطای استاندارد	بتا					
روان نژندگرایی	-۱/۸۴	۰/۱۹	-۰/۷۸	-۹/۶۸	۰/۰۰۰	-۰/۸۰	۰/۲۰	۴/۸۱
گشودگی	۰/۴۹	۰/۱۷	۰/۱۲	۲/۸۱	۰/۰۰۶	-۰/۰۹	۰/۷۱	۱/۳۹
سازگاری	-۱/۰۷	۰/۱۷	-۰/۴۱	-۶/۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۹	۰/۲۸	۳/۴۵
برون گرایی	۱/۱۶	۰/۱۴	۰/۳۵	۸/۰۹	۰/۰۰۰	۰/۶۴	۰/۷۰	۱/۴۱
با وجدان بودن	۰/۷۳	۰/۲۲	۰/۲۵	۳/۲۷	۰/۰۰۱	۰/۶۸	۰/۲۲	۴/۳۹

با توجه به داده های به دست آمده فرضیه اصلی پژوهش تایید می شود به عبارتی عوامل شخصیتی به عنوان عوامل پیش بینی کننده حافظه سرگذشتی دانشجویان می توانند در نظر گرفته شوند.

برای بررسی صحت یا عدم صحت فرضیات فرعی پژوهش همان گونه که اشاره شد از آزمون تحلیل واریانس تک متغیره استفاده شد و نمره کمی حافظه سرگذشتی به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای کیفی جنسیت و رشته تحصیلی به عنوان متغیرهای مستقل وارد تحلیل شدند. در این رابطه تست لون جهت برابری واریانس های خطای نمره حافظه در بین گروه ها نشان می دهد سطح معناداری آماره F کوچک تر از ۰/۰۱ است بنا بر این باید گفت واریانس خطای دو گروه با همدیگر برابر نبوده و بین آن ها تفاوت وجود دارد.

نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول شماره ۳ مشاهده می شود. تاثیر جداگانه متغیر جنسیت بر نمره حافظه دانشجویان(P<0.089؛ F=۲/۹۲) معنادار نمی باشد. یعنی به لحاظ آماری میانگین نمره حافظه دانشجویان در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوتی ندارد. در مورد تأثیر رشته تحصیلی نیز بر نمره حافظه با توجه به مقدار آزمون F (P<0.37؛ F=۰/۷۸) تفاوت معنادار نیست اما در رابطه با اثر تعاملی بین جنسیت و رشته تحصیلی با توجه به مقدار F(P<0.000؛ F=۱۹/۷۳) تفاوت معنادار می باشد. به عبارتی دیگر میانگین نمره حافظه دانشجویان دختر و پسر در رشته های پایه و انسانی متفاوت است.

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]

جدول شماره ۳. آزمون اثرات بین آزمودنی ها(آزمون مدل تأثیرگذاری بر حافظه)

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	F	معناداری
جنسیت	۱۳۶۹/۷۰	۱	۲/۹۲	۰/۰۸۹
رشته تحصیلی	۳۶۸/۳۲	۱	۰/۷۸	۰/۳۷
تعامل جنسیت با رشته	۹۲۴۰/۷۰	۱	۱۹/۷۳	۰/۰۰۰

با توجه به داده های به دست آمده فرضیه های فرعی پژوهش تایید نشدند هر چند که تعامل بین دو عامل جنسیت و رشته تحصیلی می تواند بر میزان نمره حافظه سرگذشتی دانشجویان اثرگذار باشد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج مطالعه حاضر در رابطه با فرضیه اصلی پژوهش نشان داد عوامل پنج گانه شخصیتی می توانند به عنوان عوامل پیش بینی کننده حافظه سرگذشتی دانشجویان عمل کنند این نتیجه با نتایج مطالعات انجام شده پیشین در رابطه با بررسی اثر ویژگی های خلقی با حافظه سرگذشتی افراد بزرگسال تطابق دارد،(۱۴-۱۳). در مطالعه راسموسن و برنتسن(۲۰۱۰) اثر عوامل شخصیتی سازگاری و با وجدان بودن بر حافظه سرگذشتی شناخته نشد اما در مطالعه حاضر اثر تمامی عوامل پنج گانه شخصیتی بر حافظه سرگذشتی دانشجویان شناخته شد. رابطه تک به تک عوامل با نمره حافظه نشان داد که رابطه منفی قوی بین عامل روان نژندگرایی با نمره حافظه وجود دارد این نتیجه با توجه به زیر مقیاس های عامل روان نژندگرایی(اضطراب، پرخاشگری، افسردگی، خجالت، شتاب زدگی و آسیب پذیری) منطقی به نظر می رسد تمایل عمومی به تجربه عواطف منفی چون ترس، غم، عصبانیت، احساس گناه و نفرت، استعداد داشتن عقاید غیر منطقی و عدم کنترل تکانش ها و استرس از جمله ویژگی های افرادی است که در عامل روان نژندگرایی نمره بالا کسب می کنند،(۲۲). با توجه به این می توان الگوی بازیابی را متأثر از این ویژگی ها دانست و اذعان کرد که افرادی با نمره پایین در عامل روان نژندگرایی بازیابی مناسب تری از وقایع سرگذشتی خود دارند. عوامل برون گرایی و با وجدان بودن نیز به صورت تک به تک همبستگی مثبت قابل قبولی را با حافظه سرگذشتی دانشجویان نشان دادند زیر مقیاس های عامل برون گرایی(گرم بودن در روابط، گروه گرایی، قاطع بودن، فعال بودن، هیجان خواهی و داشتن هیجان های مثبت) و عامل با وجدان بودن(کفایت، نظم، وظیفه شناسی، تلاش برای موفقیت، خودعملکردی و تعمق) هستند که این ویژگی ها نمایانگر افرادی جامعه گرا، موفق و دارای نظم عمومی در زندگی و سلامت روانی بوده و در نتیجه می توان تاثیرپذیری الگوی بازیابی حافظه از این ویژگی ها را منطقی دانست. نکته قابل تأمل در نتایج به دست آمده وجود هم خطی بالا در عوامل روان نژندگرایی، سازگاری و با وجدان بودن است که این مسأله در مورد عوامل سازگاری و با وجدان بودن با توجه به نظریه عاملی شخصیت و ساختار به هم پیوسته در برخی موارد نزدیکی عوامل و زیر مقیاس ها قابل توجیه است اما در عامل روان نژندگرایی تنیدگی نمرات این عامل با سایر عوامل قابل بررسی است چرا که با افزایش نمره روان نژندگرایی نمره پایین حافظه گزارش شده است و باید بررسی شود نمره عامل روان نژندگرایی با چه عواملی درگیر است.

عامل گشودگی به عنوان یک بعد اصلی شخصیت، خیلی کمتر از عوامل برون گرایی و روان نژندگرایی شناخته شده است. عناصر گشودگی چون تصور فعال، احساس زیباپسندی، توجه به احساسات درونی، تنوع‌طلبی، کنجکاوی ذهنی و استقلال در قضاوت اغلب نقشی در تئوری ها و سنجش های شخصیت ایفا نموده اند اما به هم پیوستگی آن ها در یک حیطه وسیع و تشکیل عاملی از شخصیت کمتر مطرح بوده است،(۷). در پژوهش حاضر نیز نتایج نشان می دهد عامل گشودگی به عنوان پیش ببینی کننده نمره حافظه سرگذشتی در نظر گرفته می شود اما در بررسی همبستگی مستقیم این عامل با نمره حافظه نتایج نشان از عدم همبستگی معنادار است. در توضیح رابطه بین نمره عامل گشودگی با میزان بازیابی حافظه سرگذشتی می توان به تداعی احساس بین زمان اندوزش خاطرات با زمان بازیابی آن ها اشاره کرد با وجود این در مطالعه پیش رو این رابطه اثبات نشده است. سازگار بودن همانند برون گرایی، قبل از هر چیز، عاملی در تمایلات بین فردی است. یک فرد سازگار اساساً نوع دوست است. او نسبت به دیگران احساس همدردی کرده و مشتاق است که به آنان کمک کند و باور دارد که دیگران نیز متقابلاً کمک کننده هستند، در مقابل فرد ناسازگار، ستیزه جو، خوددار و شکاک نسبت به دیگران

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]

بوده و رقابت جوست،(۷). در تحلیل نتایج انتظار می رفت افرادی با نمره بالا در عامل سازگاری با توجه به ارتباطات وسیع تر، تداعی بیشتری از خاطرات سرگذشتی داشته باشند اما در پژوهش حاضر همبستگی قوی بین این عامل با میزان بازیابی حافظه سرگذشتی به دست نیامده است هر چند هم خطی بالایی با سایر عوامل دارد.

در رابـــطه با فرضـتیات فرعی اثر جنسـیت و رشته تحصـیلی بر حافـظه نتایج نشان داد که این عوامل به صورت جداگانه بر حافـظه اثرگـذار نیســتند. در مـطالعه مک دونالد و کرمی(۲۰۱۳) اثر درگیری عوامل جنسیت و سن در الگوی بازیابی وقایع سرگذشتی منفی اثبات شده است. با در نظر گرفتن احتمال بازیابی وقایع رویدادی بیشتر در زنان و وقایع معنایی و فضایی بیشتر در مردان و هم چنین احتمال اختلاف در رشته های متفاوت، انتظار می رفت اثر جنسیت و رشته تحصیلی بر حافظه معنادار باشد و نتـیجه به دست آمـده در پژوهـش حاضر ممکن است ناشـی از تعداد و نوع آزمودنی ها(با توجه به یک دست بودن) باشـد به این علت بررسی این اثر بر روی جوامع دیگر و افراد بزرگسال عادی توصیه می شود تا نتایج مطمئن تر حاصل شود. اثر تعاملی دو عامل جنسیت و رشته تحصیلی با همـدیگر بر حافـظه معـنادار شده است که نشان می دهد میانگین نمره حافظه دانـشجویان پسـر و دخـتر در رشـته های مختلف برابر نیـسـت هر چند ضــریب تـعیـین به دسـت آمده(RS=۰/۱۵) نشان می دهـد فـقط ۱۵ درصـد از واریانـس نمـره حـافـظه تـوسـط این عـوامل تبـیـین مـی شـود و عوامـل دیگر اثرگـذاری بیشـتری دارنـد.(۲۳)

در مجموع پژوهش حاضر به بررسی نقش ویژگی های خلقی بر میزان بازیابی حافظه سرگذشتی پرداخت و صحت مطالعات قبلی انجام شده در این زمینه را تأیید کرد با وجود این پژوهش حاضر دارای محدودیت هایی نیز می باشد به طوری که در حوزه محدودیت های عملی و اجرایی با توجه به بافت منطقه مورد مطالعه، طی مسافت زیاد و دوری مراکز مورد بررسی از همدیگر باعث صرف وقت و هزینه نسبتاً زیاد گردید. علاوه بر این برخی از پرسش نامه ها توسط دانشجویان با بی دقتی تکمیل گردید که منجر به حذف شدن آن ها شد. در حوزه محدودیت های علمی و پژوهشی باید به اتکاء صرف به ابزار پرسش نامه اشاره کرد بنا بر این پیشنهاد می شود جهت دسترسی به نتایج دقیق تر علاوه بر تکرار آزمون بر روی جوامع مختلف پژوهش های آتی باید بر مطالعات طولی و عدم استفاده محض از ابزار پرسش نامه در رابطه با سنجش نمره حافظه سرگذشتی متمرکز باشند در این رابطه انجام مصاحبه و تکمیل سیاهه های اختصاصی نیز توصیه می شود که پژوهشگر به علت عدم دسترسی و زمان کم به پرسش نامه خود اظهاری بسنده کرده است علاوه بر این در این پژوهش اثر عوامل شخصیتی بر نمره کلی حافظه بررسی شده است در حالی که اثر عوامل بر سطوح مختلف حافظه سرگذشتی نیز قابل تأمل و بررسی است.

سپاسگزاری

در خاتمه از زحمات فراوان همکار گرامی جناب آقای ابراهیم زنگویی زاده به جهت هماهنگی با مراکز بیرجند و قاین برای اجرای این پژوهش و صرف زمان در این خصوص، سپاسگزاری می شود.

References

1.Conway MA, Playdell- Pearce CW. The constructional of autobiographical memories in the self- memoty system. Psychol Rev 2000;107:261-88.

2.AkbariDehghi A, Asgharnezhad A, Ghoraei B. Function of autobiographical memory in stricken by borderline personality disorder's pat ions. Recent Cognit Sci 2009; 11: 30-9.

3.Eysenck M, Keane M. [Cognitive psychology (memory)]. 2th ed. Tehran: Aeezh Publication; 2009. (Persian)

4.Zare H. [Learning Psychology]. First ed. Theran: Payamnoor publications; 2007. (Persian)

5.Moradi A, Jabbari H, Miraghaei A, Parmun H, Frooghi M. Autobiographical memory performance among people with AIDS/HIV. Res Psychol Health 2010; 4:17-26.

6.Wang Q. Autobiographical Memory and Culture. J Memory 2011;2:241-7.

7.Kaviyni H, Soleymani L, Sajjadi S, Nazari A. Phenomenology of real and dreamy autobiographical memory in healthy and

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]

depressed presons. Recent Cognit Sci 2003; 2: 1-15.
8.Moulaei M, Moradi A, Ghoraei B, Afzali M. The survey of autobiographical memory and neuropsychology evidence in obsessive compulsive disorders and inclusive anxiety. Recent Cognit Sci 2007; 3: 1-12.
9.Zare H, Mahdavian A, Nahravanian P. Effect of assignments emotional content on explicit and implicitmemory. Behav Sci 2010;2:129-33.
10.Zare H, Ghanbariha N.[The effect of marginal and axial information and lapse on Flash bulb memory]. Psychol Tabriz Uni 2010; 17: 72-85. (Persian)
11.Startup M, Heard H, Swales M, Jones B, Williams J, Jones R. Autobiographical memory and parasuicide in borderline personality disorder. J Clin Psychol 2001; 40:113-20.
12.Kamiya SM. Personality correlates of autobiographical memory. Nanzan Uni Nagoya 2002;71:. 96-104.
13.Brown Mk. Multiple Personality as a Failure of Autobiographical Memory. Uni J Health 2002;1:452-6.
14.Woike B. Gershkovich I, Piorkowski R, Polo M. The role of motives in the content and structure of autobiographical memory. J Person Soc Psychol 1999;4.76-81.
15.Rasmussen AS, Berntsen D. Personality traits and autobiographical memory: Openness is positively related to the experience and usage of recollections. Memory J 2010; 18:774-86.
16.Palombo DJ, Williams LJ, Abdi H, Levine B. The survey of autobiographical memory (SAM): A novel measure of trait mnemonics in everyday life. Cortex 2012; 8:23-8.
17.Pervin L, Jan OB, Personality (theory& research). First ed. Tehran: Aeezh Publication; 2002.
18.Digman JM. Personality structure: emergence of the five factor model. Annu Rev Psycol 1990;4:. 412-40.
19.Zare H, Kamalizarch M, Rezaeinasab F. Humor styles and five personality traits. Develop Psychol 2009; 22: 119-27.
20.Garoosi-Farshi M. New approach in personality evaluation. First ed. Tabriz: Danyal publication;2001.
21.Habib K, Safari SR. Comprehensive guide tothe use of SPSS in survey researches. Tehran: Looye Publication; 2009.
22.Costa PT, McCrae R. Four ways five factors are basic person. Iidividual Diff 1992; 13: 653-65.
23.MacDonald S, Kormi-Nouri R.The affective personality, sleep, and autobiographical memories. Positive Psychol 2013; 8:134-52.

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]

The effect of personality factors on retrieval of autobiographical memory

Moshki M[1], Zarae H[2]*

(Recived: November 25, 2013 Accepted: March 16, 2014)

Abstract

Introduction: Many studies in the field of memory investigate autobiographical memory and factors affecting it. Considering the role of individual's mood characteristics on retrieving of memory, this study was conducted to investigate the effects of personality act on retrieval of autobiographical memory.

Materials & methods: This was a descryptive research was a correlational design and the statistical population consisted of all Payam-e-Noor University Students in South Khorasan Province and 146 of them were tested by multi-stage random cluster sampling method in Ferdoas, Birjand, and Ghaien centers.The research tool used in this study werethe survey of autobiographical memory questionnaire (SAM) to determine of students score in autobiographical memory and NEOFF-I questionnaire is used to determine student-ts'autobiographical memory score and the NEO Five-Factor Inventoryofpersonality to determine the score of participants in the five personality factors. After the data were collected, they were analyzed_regression and analysis of variance on SPSS 18 software.

Results: Results showed that all personality factors are predictors of autobiographical memory score ($p< 0.01$) and Neuroticism factors, extraversion and conscientiousness can explain most of the variance criteria. In addition, the effects of gender and field of study on retrieval of autobiographical memory were assessed and the results showed that these two factors have no significant effect on students'autobiographical memory.

Discussion & Conclusion: Based on the research findings, we can conclude that personality factors can affect students' retrieving of autobiographical memory while factors such as educational and gender differences cannot determine students' retrieval of autobiographical memories.

Keywords: Autobiographical memory, personality factors, gender differences, educationnal differences

1. Dept of Educational Sciences, Faculty of Psychology, Payam-e-Noor Univesrity, Ferdaos, Iran
2. Dept of Psychology, Faculty of Psychology, Payam-e-Noor Univesrity, Ferdaos, Iran
**(corresponding author)*

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-13]